

הקרע בין יהודה וישראל וחורבן הבית

מאת ד"ר ישראל אלדד

לצורה ולא בעבודה לאל זר, כידוע, ודאי שהיתה זו רק ראשית חטאת, או בלשון חז"ל: "קלות שעשה אחאב כחמורות שעשה ירבעם, ומפני מה תלה הכ"ת טוב בירבעם? שהוא היה תחלה לקלקלה".

יתרה מזו ודוקא משום כך, נשתמר עוד אף בימי חז"ל, ירבעם כאחד מגדולי ישראל, ועל כך בנוי המדרש המופלא:

"תפשו הקב"ה לירבעם בבגדו ואמר לו, חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו: מי בראש? בן ישי בראש, אם כן איני רוצה" כלומר, גם לאחר שידעו חז"ל את כל מה שהשתלשל מתחילת קלקלתו של ירבעם, רצו לראותו לצדו של דוד וכביכול לצדו של הקב"ה מטייל בגן-העדן. אלא שזה כבר קשור בענין העתיד יותר מאשר בענין העבר, משמע בבעיית עתידם של עשרת הש"כ בטיב, לדעת חז"ל, ונשוב לכך.

במדרש אחד בעל שתי נוסחאות מביעים חז"ל את דעתם הברורה על הקשר שבין הקרע ובין חורבן הבית, אלא שהם מדברים על חורבן בית שני דוקא, ואלה המדרשים:

"ביום שהעמיד ירבעם שני עגלים עמדו רמלו ורומולוס ובנו שני כרכים ברומי"; "אותו יום שהכ"ת ניס ירבעם שני עגלי זהב אחד בבית אל, אחד בדרן, נבנה צריף אחד והוא איטליה של יוון".
שוב: לא הקרע הוא הגורם הישיר, כי אם העג"לים שבעקבות הקרע, כוונת המדרש הכפול ברורה: חטאו של ירבעם היא סיבתה הסמוייה להקמת האימפריה הרומאית שהחריבה את ירושלים.

אין ספק שבידי חז"ל היו גם ידיעות בהיסטוריה, או מה שנכון יותר במקרה זה, במסורת של רומא, ואיכשהו עשו את החשבון שראשיתה של רומא, שהיתה כפי הנראה על סף המאה ה-10 וה-9 לפסה"ג, חלה בימי שלטון ירבעם, אך מכיוון שראשית זו לוטה בערפלי אגדות ומיתוסים, אין חשיבות הדיוק כרונולוגי, דיינו בקרבת זמנים, שאינה בגדר ספק. אך חשובה מכך השאלה: מהי סמיכות הפרשניות? לכאורה נתבקש שחז"ל ימצאו סמיכות כל-שהי בין חטאו של ירבעם ויסודה של מלכות אשור, זו שהחריבה את מלכות אפרים. הן ידענו בהם, בחז"ל שאין הם באים לדון בדברי ימי העבר סתם מתוך עניין מחקרי, כפי שהורגלנו בימינו, כי אם מתוך ראייה אקטואלית, משמע ראיית העבר ולו גם הרחוק ביותר, רק במידה שיש לו משמעות בה"וה ובעתיד. ולא נתייבן במקום זה עם החוקרים הרואים בכך גנאי, בעוד שאנו רואים בכך שבח. דיינו בעובדה הידועה שהוא מפתח להבנת המדרש כולו, כל אימה שהוא עוסק בענייני עבר.

הקשר שבין העגלים של ירבעם וחורבן שומרון ברור. מאותו רגע שמלכות הצפון ניתקה עצמה מאמונת אלהים הטהורה על ידי העמדת עגלים שחול"ל בהמשך ההתפתחות עבודת אלילים, ניטל הבסיס הקיומי הרוחני, עד שישעיהו יכול לראות במלכות שומרון דמיון למלכות ארם ושני מלכיהו הם "שני אודים עשנים", ועל מלכות שומרון חלשו החוק"רים ההיסטוריים הרגילים החלים על כל העמים עליה ושקיעה, גוי ביד גוי. ההיסטוריונים מונים

מתקבל על הדעת שבספרים האבודים, דברי הי"מים למלכי ישראל" ו"דברי הימים למלכי יהודה", דובר יותר על הקרע בין שתי המלכויות שלאחר מות שלמה, ודאי מתוך הטחת אשמות הדדיות, ואולי יש גם להשמעות ההדדיות שנמצאו בהם חלק בכך שהם "אבודים", כלומר אובדו מדעת ורק העניינים החשובים ביותר מתוכם עובדו לתוך הספרים ההיסטוריים והנבואיים אשר נותרו והותרו.

מכל מקום מן הראוי לשים לב לכך שבין כל החטאים הכבדים אשר מונים הנביאים במלכות אפרים-הצפונית, נפקד מקומו של חטא זה, חטא הפר"ישה ממלכות בית דוד, שהרי המונח קרע אשר אנו משתמשים בו, אינו אלא חידוש שלנו ואף המר"נח "ויפשע" המובא לעניין זה כוונתו כמקומות רבים בספר מלכים אינו אלא "וימרוד". עצם המע"שה לא נזכר בשום מקום כחטא, כי אם כאסון. כדבר ישעיהו: "יביא ה' עליך ועל עמך ועל בית אביך ימים אשר לא באו למיזם סור אפרים מעל יהודה". האסון מודגש ולא שום חטא שבמעשה, אם כי בהת"אם לתפוסה המרכזית, שעוד נשוב ונדבר בה. אפרים הוא שסר, פרש מעל יהודה, אע"פ שעשרה שבטים מקימים את מלכות אפרים ורק שני שבטים את מלכות יהודה.

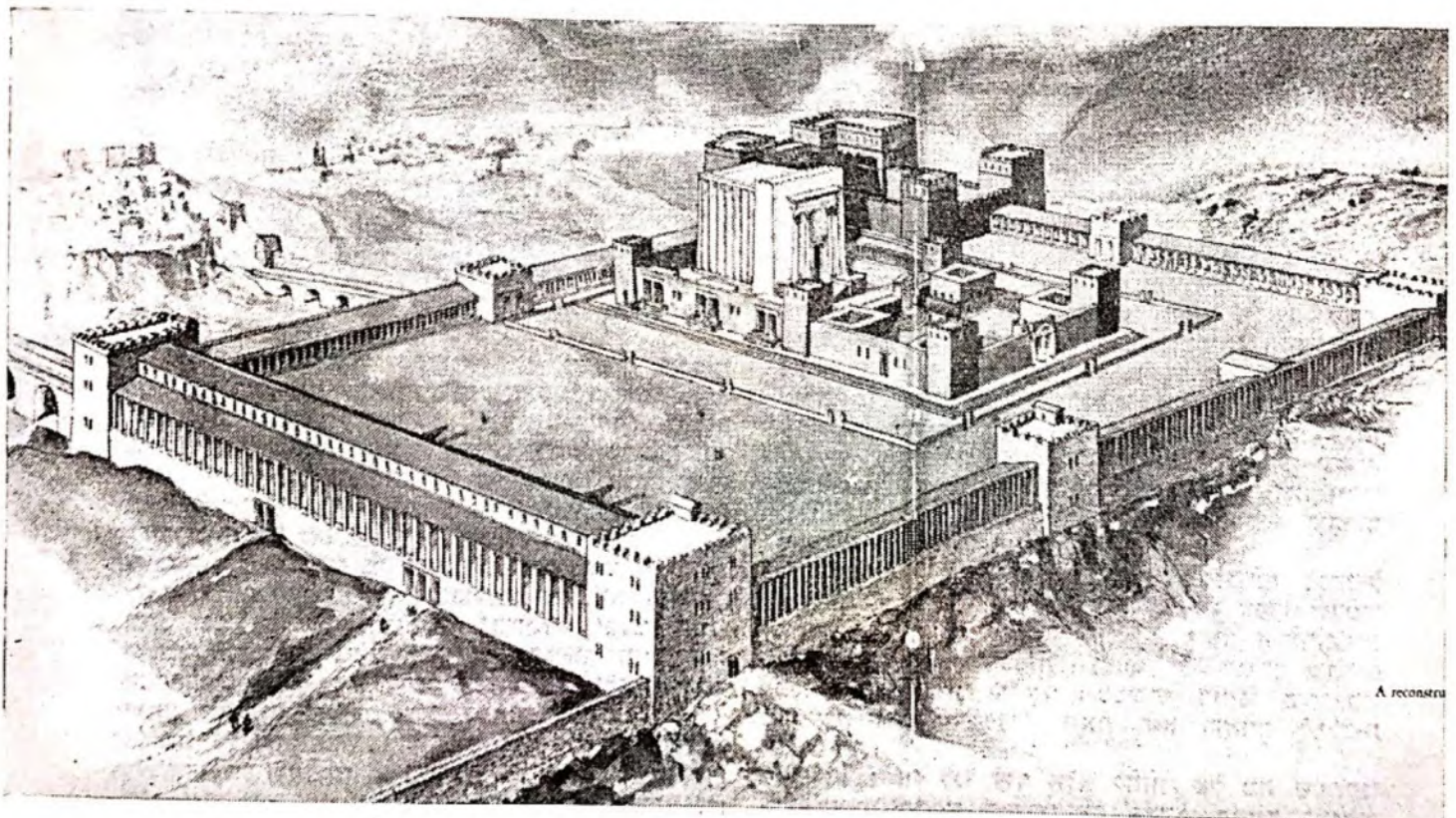
הסיבה לשתיקה זו, לאיראית הפרישה היא כחטא, היא כמובן דמותו של אחיה השילוני שעמדה מאחורי הקרע, ובמפורש בשליחות אלהים. יתר על כן, כאשר רוצה רחבעם לעלות למלחמה על ירבעם, נביא ה' אוסר עליו את הדבר באמרו על הק"מת המלכות הנפרדת: "כי מאתי היה הדבר הזה". וכל אימת שמדובר בחטאו של ירבעם, הכוונה אף פעם אינה לפרישתו כי אם לעגלים שהקים בבית אל ובדרן. ומכיוון שלא נשתמר בידינו ספר נבואות אחיה השילוני, לא נותר לנו אלא לשער, שהנביא קיווה משום מה שהקרע המדיני לא יביא עמו קרע רוחני: אמנם מלכות נפרדת, בירה נפרדת, אך שבטי ישראל ימשיכו לעלות לירושלים לזבח.

ובאשר אין ברשותנו ובכותנו לערער על רוח"ה הקודש אשר שלחה אותה, נשאר כל הדבר בגדר תמיהה וסתומה, משאיר מקום לחוקרים לתת משר"קל לשילוניות של אחיה, לקנאת איש שילה הקדו"מה והמוקדשת לירושלים הצעירה שירשה אותה ואולי לתקותו שירבעם יקים בשילה מה שהקים שלמה בירושלים, או לפחות נתחייב להניח טעות בשילוני של הנביא, בין אם חשב שירבעם יתיר עליה לירושלים, בין אם חשב שיקים מקדש כשר"בשילה. הארון המקודש שהיה פעם בשילה הובא לירושלים, וירבעם הקים עגלים ולא בשילה.

ועל רקע זה מעניין להזכיר מדרש-שמות של חז"ל, יש אומרים שמו ירבעם "שעשה מריבה בעם" ויש אומרים "שעשה מריבה בין ישראל לאב"י הם שבשמים". המדרש הראשון קורא ירבעם, השני בוודאי ירבעם. הראשון משקף את השלב הרא"שון של המעשה, השני את האחרון.
כן ראוי להזהר מייחוס עבודה זרה מפורשת לירב"עם, עבודה זרה כמובן עבודה לאל נכר. הן העגלים היו סמלים לאלהי ישראל, ובסיסם המסורתי היה עגל הזהב אשר במדבר, שעיקר החטא שבו היה בסגידה

רוחני זה שחיה בו מלכות יהודה שמרכזה ירושלים המקודשת ובית המקדש. אפילו חמישים שנות מלכות הרשע של מנשה לא עקרו את שרשי הנאמנות של העם לתורה. לעומת זאת קלה היתה הטמיעה של שבטי הצפון. אין ספק שמשבטי אשר וזבולון התבוללו רבים בקרב הצורים והצידונים ויחד עמם יצאו למרחבי ימים והשתתפו בייסוד קרת-חדתא, שניכרים בה סימנים רבים מתרבות ישראל (ראה קובץ הכתבות הפניקיות מאת סלושץ), וכן נטמעו ביתר קלות אם לעמים שהביאו האשורים לשומרון אם בקרב העמים שהוגלו אליהם עם חורבן שומרון, משמע בניגוד גמור לגורל גולת יהודה. ובכך היתה אשמתו של ירבעם. זה נבע מפולחן העגלים, שאם כי היו רק בגדר ריפורמה דתית, אם להשתמש בלשון מודרנית, משמע לא עבודה לאל זר, כי

כידוע בין הסיבות לחורבן שומרון גם את העדר שושלת מלכים אחת, עליית שושלות בזו אחר זו תוך רצח והפיכת-דמים. גם מלכות יהודה נחרבה, אם כי כמאה וארבעים שנה לאחר מכן, אולם חורבנה של ירושלים הוא חורבן זמני, חורבן בית ראשון ודאי שהיה זמני ואף קצר ביותר באופן יחסי. אך מעבר לממד הזמן, זכתה בינתיים ירושלים זו לממד הנצח, מה שלא עלה בידי המרכזים האחרים, שילה, שכם, שומרון. יהודה הצליחה לצאת בשלום מידי המעצמה האשורית אם הודות לעזרה הנסים משמים (מצור סנחריב), אם הודות למדיניות נבונה יותר, אי-היגררות לברית עם מצרים, כעצת הנביאים, אם מצילוף שני הגורמים יחד. ואך תפישת הנביאים היא ששני הגורמים האלה פועלים יחדיו צמודים זה לזה: אין

מאת מ. א. דויטש

רקונסטרוקציה של בית המקדש

אם עבודה לאלהי האומה בצורות זרות. התוצאה היתה טמיעה, אז והיום. וההפך מזה התרחש ביהודה. היא לא היתה צד קנית מוחלטת, ומי שמתגעגע לירושלים כמו בימי ישעיהו וירמיה, שוכח שאילו היתה ירושלים בימים ההם עיר שומרת שבת ומצוות, עיר הצדק והמשפט, ישעיהו וירמיהו לא היו באים לעולם. ואף עבודת אלילים היתה בה, ובתקופות מסוימות אף עבודה זרה גסה ביותר כגון זו למולך. אולם מעולם לא הוקם בה עגל שעליו ייאמר „אלה אלהיך ישראל אשר הוציאוך מארץ מצרים“, כלומר בגידה — כן, ריפורמה של חיקוי — לא. ועל כן לא נודעה ביהודה תופעת הטמיעה לאחר הגולה, וכאן גם שורש מלחמתם בתקופה של עזרא ונחמיה בשומרונים. נסיונו של מנשה היה כנראה להפוך את כל הקערה על פיה ולא לצקת בה מהילה דתית. הוא רצה להפוך את יהודה למדינה אלילית מן-היסוד, והוא מבחינה זו אף גרוע מאחאב, שעדיין דרשו בה

השמיים מסייעים בידי כסילים מדיניים. לא תמיד התבונה המדינית לבדה מספיקה להנחלת נצחון. דרושים לה נתונים נוספים: מצב רוחני ומוסרי תקין פנימי המסייע בידי שמיים לסייע בידי אדם. וכך צירוף הגורם המדיני והרוחני הם ערובה להצלחה. והנה ביחס שבין שני גורמים אלה נקבע הגורל של שתי המלכויות, מלכות יהודה ומלכות ישראל, ומהם יתד ופינה למתח המתמיד כמעט שבין יהדות וישראליות עם עצם היום הזה. לא שמלכות ישראל היתה כולה שטופת אלילות וחילוניות. לא לשוא רוכזה התוכחה הנבואית באשר מת שומרון. בדרך הטבע החטא האלילי והמוסרי נפוץ בבירה, בשומרון, שאף עגל כגון זה שבדן ובית אל, לא היה בו. קויפמן טרח הרבה להוכיח שבעצם האלילות לא פשה אף בקרב העם הצפוני, בקרב עשרת השבטים. היא נגעה בצמרת החברתית בלבד. ואף על פי כן לא חיה מלכות הצפון במתח

חז"ל אה לשמים ואב לע"ז. אולם דוקא משום כך נכשל מנשה.

מכאן גם הסייג לגבי ההכללה של יהודה כמלכות רוח ואמונה בניגוד לישראל כמלכות ארצית, חילונית. לא ישראל כולה חול, לא יהודה כולה קר דש, אך בלי ספק הדגש בישראל היה על חילוניות והדגש ביהודה על רוח ואמונה.

ורק משום כך מובנת לנו התופעה המכריעה בנבואה ובחז"ל:

אִי־הוּוּיָתוּר עַל מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל וְעַל עֶשְׂרֵת הַשְּׁבִיטִים.

התפישה העקרונית של המקרא והיהדות, ללא סילופים, הרי ברורה היא כצימוד שמים וארץ, בין אם "הלכה" כבית שמאי ששמים נבראו תחילה, בין אם "הלכה" כבית הלל שארץ נבראה תחילה. חורבן בית ראשון נגרם בלי ספק בגלל הפרת האידיאל שמצא את ביטויו בשירת בלעם: "ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו", ואז, רק אז: "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא" וגו'. משמע: הקיום הממלכתי הגדול של עם ישראל מובטח רק כשמתקיימים בו שני חלקי הפסוק הבא: ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו. אף על פי שה' אלהיו עמו דרושה בו תרועת מלך. אין המהות הרוחנית מספיקה. ומאידך: אף על פי שתרועת מלך בו, שיש בו מלכים גדולים ומנצחים, ולו כירבעם בן יואש (ירבעם השני) שהביא את מלכות הצפון לשיא כבימי דוד, אין לה קיום אם אין ה' אלהיו עמו. רק כששני אלה מאוחדים, "כארי קיום".

ולתפישה נבואית עקרונית זו מצטרף הנסיון ההיסטורי האמפירי. לא היה ספק אצל הנביאים שאילו קיימות היו מלכות ישראל ומלכות יהודה כמלכות אחת, לפי ההנחה שהניח וביסס דוד, שמשום כך זכה לדימוי מלך המשיח, לא היו אשור ובבל מצליחות להחריבן. ודאי שבמציאות המדינית הארצית ייתכן ומלכות מאוחדת זו היתה פעם גדלה, פעם מצטמקת, אולי פעם גם כפופה כפיפות מדינית מסויימת, אך במהלך הכללי, בגבולות ההבטחה האלהית שהם גבולות דוד ושלמה, גבולות ירבעם השני ועוזיהו, והם גם גבולות הבטחה צבאית וכלי ספק הבטחה כלכלית של עושר ועצמאות כלכלית, לא היתה המלכות נחרבת כפי שנחרבה.

וזה שורש האידיאה המשותפת לכל הנביאים לאיחוד-קרע. וזה שורש תחושת גודל האסון שבקרע, כפי שבא לידי ביטוי באותו פסוק שבישעיהו ז': ימים אשר לא באו למיזם סור אפרים מעל יהודה. אין מסגרת זו מאפשרת סקירת כל מה שאמרו הנביאים בנושא זה, ודיינו בציון שבשלוש הנבואות המרכזיות על גאולה של שלושת הנביאים הגדולים מודגשת תקוות איחוד ישראל ויהודה. בישעיהו יא, ירמיהו לא, יחזקאל לו.

בישעיהו, מיד לאחר נבואה, "ויצא חוטר מגזע ישי" באה נבואה, "ויסוף ה' שנית ידי לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וגו' וסרה קנאת אפרים לצוררי יהודה יכרתו, אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצר את אפרים" ובסיום הנבואה, כיאות לישעיהו שכה הירבה לעסוק בפועל בבעיות מדיניות, החזון המדיני על נצחון ישראל על כל השכנים, פלשתים, אדום, מואב, עמון (וזאת לתשומת לב כל אלה הרוצים מהחלק הראשון של הפרק לראות בישעיהו מין פאציפיסט נוסח גאנדי-בובר).

ירמיהו, כפי דרכו הלירית, הנפשית, נותן ביטוי לחזון זה של אחדות בנחמה לרחל הבוכה על בניה כי איננו וטובע את המטבע המופלאה, "הבן יקיר לי אפרים... המו מעי לו". והרי ידוע לו לירמיהו חטא אפרים. אך ידוע לו לירמיהו שאין תקומה

ממלכתית לישראל אלא אם כן יתאחדו שני היסודות האלה ("אפרים בכורי הוא"). כמיזבן מתוך התנאי המפורש שבני אפרים יאמרו: קומו ונעלה ציון, כלומר יתקנו ניה שעוות בקרע. והוא מתאר את עושרה של הארץ ותנובתה בשדה ובכרם ואת שמך חת החיים שתביא בעקבות גאולה כזאת, ואשר היא קרוייה בפיו בשם ברית החדשה, אשר יכרות ה' לעם, משמע בניגוד גמור למושג זה שנקרא על הנצרות ואשר גם יהודים מלומדים מאוד מקבלים אותו בדברם על כתבי הנצרות, שעיקרם מנוגד לחזון גאולה ארצית זו של איחוד יהודה וישראל, וייחוד יהדות וישראליות.

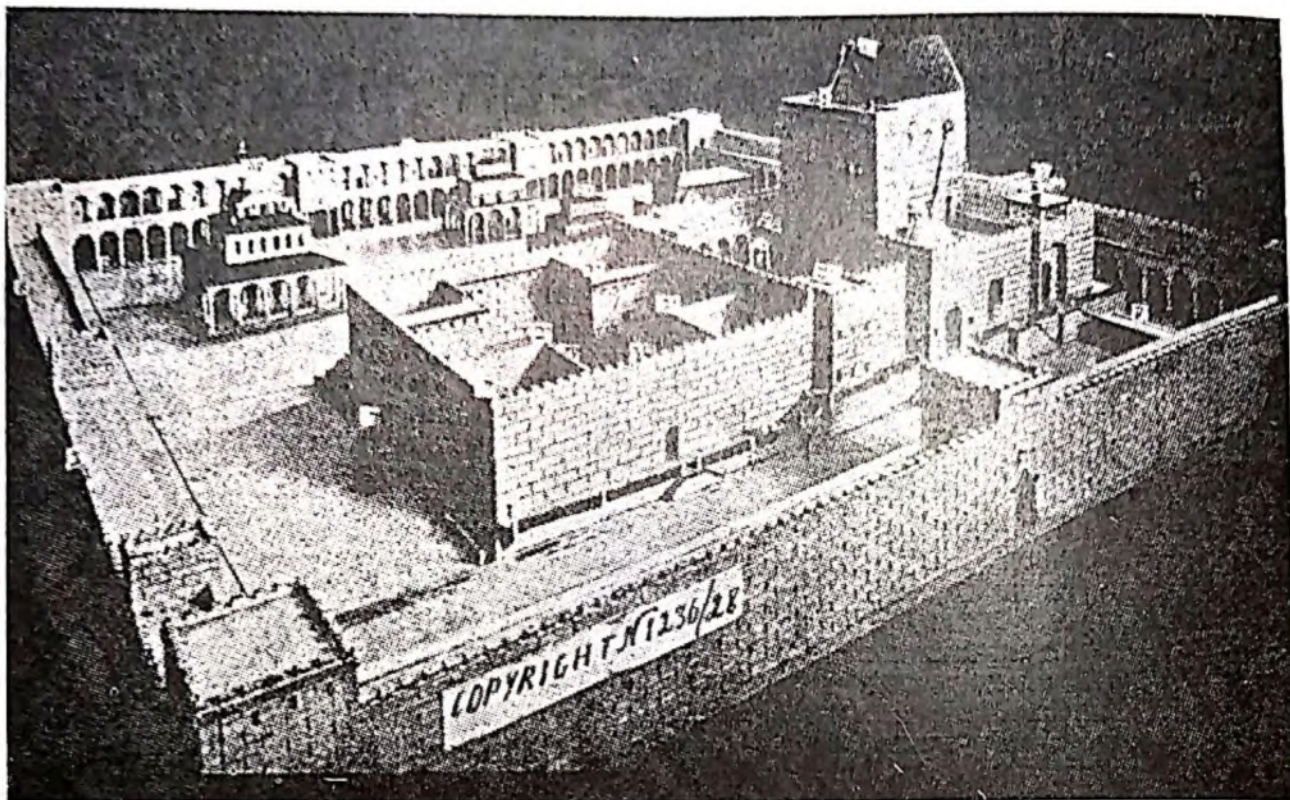
ויחזקאל — כדרכו, דרך ציורית של עשייה. מיד לאחר חזון העצמות היבשות הוא לוקח שני לוחות עץ, מחברם וכותב על אחד בית יוסף ועל השני בית יהודה ומדגיש: "ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ, בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכולם... ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכולם ובמשפטי ילכו... וכתרו להם ברית שלום (וגם כאן מונח ברור במשמעותו, שרק בימינו קיבל משמעות אנטי ממלכתית בפי סלפנים)... ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם". אים כן רק איחוד היסוד הכמיתי והמרתני של שבטי הצפון עם היסוד הרוחני והאמונתי של יהודים, הם הם המבטיחים שהמקדש לא ייחרב עוד ויעמוד לעולם.

וזהו בדיוק מה שבוטא באגדת חז"ל על התביעה לירבעם שיחזור בו. בתנאי שדוד בראש צורה אחרת, אם כי בצירוף גורמים נוספים, היה דימוי משיח בן יוסף המקדים את משיח בן דוד. ועוד צורה מדרשית בפירוש לפסוק, "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה". רשב"י אומר: "נח" לה זו שילה, מנוחה זו ירושלים". משמע שילה, מטרות הצפון מסמלת את ההתנחלות הארצית, וירור שלים את המנוחה הרוחנית הנפשית, כפי שברור מהקשר העניינים באותו מדרש.

המסקנה: כל דמויי הגאולה שבנבואה ובחז"ל עומדים על איחוד הקרע, והוא לא רק עניין שבטי אֲתָנִי, כי אם גם מדיני ורוחני: מיוזג הישראליות של מרחב הארץ והכמות העצומה של עשרת שבטים כנגד שניים, עם היסוד האמונתי רוחני שהתגבש ביהודה והיה ליהדות; וזאת היא החזרה למלכות בית דוד.

ולא נותר לנו עוד אלא לחזור אל מה שפתחנו בו באותו מדרש המצרף את תאריך הקמת העגלים עם תאריך ייסודה של רומא.

אין לנו שום ידיעות על כך שבימי בית שני נהגו להתאבל בתשעה באב לזכר החורבן הראשון. השאלות אשר שאלו אנשי הגולה מפי הנביא זכר"ה האם עליהם לצום בצום הרביעי ובצום החמשי וגו', לא זכו לתשובה חד-משמעית. כן או לאו, מסתבר שאצל גולי בבל שלא עלו ארצה, נשתמר יום האבל זמן רב בידי צאצאי המלכים והכהן נים שזה היה בעיקר חורבנם. אולם רק חורבן בית שני נתן את התוקף הלאומי הכללי המתמיד גם לאבל על הבית הראשון. הערה מעניינת עד מאוד נמצאת בפירוש רש"י לאותו פסוק בישעיהו "אסוף ה' שנית": "כמו שקנאם ממצרים שהיתה גאולתם בבורה מאין שעבוד, אבל גאולת בית שני אינה מן המניין שהרי משועבדים היו לכורש". והדבר מופלא. הרי דוקא גאולה זו עמדה בסימן הרוח והיתה יסוד ליהדות. ראשיתה ירושלים והר הבית המזבח והאר מנה והקמת הכנסת הגדולה וראשית תורה שבע"פ, וכל אלה אינם מספיקים לו, לרש"י, והוא מוציא אותה מכלל גאולה שלמה כי היו משועבדים לכורש.

תבנית של בית המקדש

והרוחניים ליהפך למרכז העולם. נפלה בידי אשור ובידי בבל ובידי יוון ובידי רומא, אך ורק בגלל הכשלון להתמיד באיחוד זה של ישראליות מצד כמות ומרחב ויהדות מצד רוח ואמונה.

העגלים שהעמיד ירבעם החלישו את הגוף היהודי די ונעשו סיבות עמוקות למאבקים פנימיים. אמנם הצליחה היהדות להתגבר על מחריבים ולהחזיק מעמד, לקיים חיי אומה ובתקופות מסוימות אף חיי אומה ממלכתית. אך עשרת השבטים אשר אבדו בעטיו של ירבעם הן היו מקור לצמיחה אֶתנית וממלכתיות בל תשוער, למילוי השטח בין הפרת והיאור במיליונים יהודים בעלי גוף ישראלי כביר, וישראלים בעלי רוח יהודית ירושלמית, מילוי שטח זה בממלכתיות ברוח דוד, היתה מביאה לנצחון היהדות בימי התרופות המלכותיות האליליות.

וכאשר נתקלו חז"ל בקירבת התאריך של ייסוד רומא לימי ירבעם, תפשו את הקשר. יכולנו להיות מרכז לאימפריה יהודית, לא בת חלוף, כי אם בת נצח ביעוד הנבואי, אילו הצלחנו באיחוד היהודי דית והישראליות.

לא הצלחנו, כי העמדנו עגלים לא מתוך שאיפה אלילית, כי אם מתוך קנאת שבטים, שנאת מלכים.

ועל דא קא בכינן. למרבית הפליאה, מאבק זה בין יהודה וישראל מתחדש בימינו, בעצם ימי שאר פתנו לתקן את המעוות הגדול, לחדש מלכות דוד שלפני הקרע, משמע יהודה וישראל יחד, ישראל שתהא יהודית, יהדות שתשב על אדמת ישראל, על אדמת ארץ-ישראל, בטח. בעצם הימים ההם, עוד בטרם הגענו למה שהגיעו דוד ושלמה, כבר מדברים על קרע: הללו זועקים: אין לנו חלק ביהדות והללו אומרים: אם כן למה לנו, "יש" ראל? אלה מכים בשוטים ואלה בעקרבים. שוב קרע בברית. הללו קדחים בראשם והללו בלבם.

כי גם אם נשמעים מפרק לפרק כיסופים משני הצדדים לחיבור, שוב ושוב עולה השאלה המסור-כנת: מי בראש?

דוקא לכורש, המלך הצדיק, אך בכל זאת מלך זר. ובמידה שידוע לי לא עמדו המפרשים על הערת אגב מופלאה זו של רש"י. הנה שייכת כמוכן גם האידיאה שנתגברה עד מאוד בימי החשמונאים דוקא מתוך האכזבה מאחרוני החשמונאים, האידיאה על משיח בן דוד. עד היקבעה בתפילת היסוד.

אולם להבנת המדרש על העגלים וייסוד רומא, משמע הבנת הדילוג על חורבן בית ראשון, כתוצאה מהקרע, דרושה הסתכלות אחרת לגמרי.

ייסוד רומא לא היתה בעיני חז"ל רק עניין לתהייה על מחריבת ירושלים זו, כי אם על עלייתה לדרגת שליטת העולם. זה היה בניגוד למה שציפו לו בחזון המשיחי הנבואי. במה זכתה עיר אלילית זו, על כל הכרוך בייסודה מן המיתוס על רומוס ורומולוס שזאבים הניקו אותם ואלים או חצאי אלים הולידו אותם, במה זכתה היא להיות מטרופולין העולם ולא ירושלים, אשר לה נבואו נביאים? דבר זה העיק על לבם של חכמי ישראל. ואל יהא הדבר בעיניך סתם עניין של הוייה. כאשר דן

ההיסטוריון הגדול של רומא, מומזן, על המרד היהודי הגדול בלוב וקירינאיקה וקפריסין בשנת 117 לסה"נ, הוא מדבר על כוחות שקולים כמעט ואומר שגורל האימפריה הרומאית היה על כף המאזן ניים. וממוזן שלהם לתפישתו של יחזקאל קויפמן שלנו, מבעיית שלטון אימפריאלי לבעיית שלטון לוחני. קויפמן תוהה ("בגולה ונכר") על נצחון הנצח רות ועיקר תשובתו היא שהיהדות שהיתה אף היא בתנופה של עשיית נפשות וגיור, לא הגיעה לידי נצחון מלא, מכיוון שתוד כדי מסע גיור העולם האלילי נחרב בית המקדש וחדלה הממלכתיות היהודית וקבלת יריבתה הנצרות על ידי רומא שניצחה את יהודה, היא שהנחילה את הנצחון לנצרות.

וכאשר תהו חז"ל על נצחון רומא זו ועל כש"לן היהדות הממלכתית או הממלכתיות היהודית, הם הגיעו לשורש האסון שבימי ירבעם בן נבט. מלכות בית דוד שהיו בה הנתונים הממלכתיים